

УДК 930.25:[005.92:004.63](100)

Лариса Левченко

ВИРІШЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ У ГАЛУЗІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕНОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ: МІЖНАРОДНИЙ ПРОЕКТ INTERPARES*

Висвітлено міжнародне співробітництво вчених у галузі забезпечення збереженості електронних документів, діяльність інтернаціональної групи вчених під керівництвом Лючіані Дюранті, спрямованої на реалізацію проекту InterPARES.

Ключові слова: електронний документ, автентичний електронний документ, міжнародні архівні проекти, InterPARES, Лючіана Дюранті, архівне законодавство в галузі електронних документів, забезпечення збереженості електронних документів.

В умовах глобалізації, розвитку комунікацій та мережі Інтернет, об'єднання світу в єдину інформаційну систему, посилення ролі інформації як стратегічного ресурсу людства в цілому та кожної держави зокрема важливого значення набувають розвиток міжнародного співробітництва та спільні проекти, спрямовані на вирішення багатоманітних проблем забезпечення збереженості інформаційних ресурсів людства. Оскільки більшою частиною інформаційних ресурсів є документи, що зберігаються в архівах, бібліотеках, різного роду банках даних, музеїчних сховищах, то представники якраз цих галузей, передусім, стурбовані комплексом проблем, серед яких:

1) формування інформаційних ресурсів для збереженості пам'яті людства (проблемні питання: розроблення і впровадження програм управління документацією в установах, визначення критеріїв цінності документів, розроблення сучасних методів та встановлення строків експертизи цінності, відбір документів на постійне зберігання, встановлення термінів зберігання малоцінних документів, процедури їхнього знищення; закріплення в законодавстві права архівів на контроль за управлінням документацією в установах від створення документа до передавання його на зберігання до архіву або знищенню);

2) забезпечення інтелектуального і фізичного доступу до інформаційних ресурсів (проблемні питання: розроблення і впровадження стандартів систематизації та описування архівних документів; створення глобальних, континентальних, національних, регіональних та локальних

інформаційно-довідкових систем про склад і зміст документів архівів; організація доступу; балансування між державною таємницею, конфіденційністю та правом на доступ до інформації);

3) забезпечення збереженості та захист інформаційних ресурсів (проблемні питання: консервація, реставрація і забезпечення збереженості документів на традиційних носіях інформації; захист інформації від ушкодження та несанкціонованого знищення; попередження крадіжок документів, планування заходів із врятування архівів у ході природних і техногенних катастроф та іх відновлення тощо).

Із середини 1990-х рр. документація в установах створювалась на традиційних і цифрових носіях інформації паралельно. З часом вони почали переходити на електронний документообіг, запроваджуючи програми електронного діловодства. Виник такий комплекс документів як **електронні документи**, оригіналом яких є документ у цифровому форматі. Поряд із цим прогрес цифрових технологій надав можливість створення електронних образів документів у графічних форматах, розпочалося **оцифрування документів**, оригінали яких були створені документоутворювачами на традиційних носіях інформації. Відповідно розпочалося створення архівів електронних документів (наприклад, «Electronic Records Archives (ERA)¹, США») та оцифрованих документів (тобто архівів копій традиційних документів, наприклад, «The Early Americans Digital Archive (EADA)²», «A Digital Archive of American Architecture³»). Отже міжнародне співробітництво у галузі забезпечення збереженості документованих інформаційних ресурсів також почало розвиватися у двох нап-

* Автор висловлює подяку за підтримку у підготовці цієї праці керівнику проекту InterPARES доктору Лючіані Дюранті, висловлену під час зустрічі і обговорення ідеї презентації проекту в Україні у ході XVII Міжнародного конгресу архівів у серпні 2012 р., м. Брисбен, Австралія.

рямах: проекти, які стосуються електронних документів та проекти з оцифрування документів на традиційних носіях інформації. До першого ареалу відноситься міжнародний проект InterPARES, до другого – проект ЮНЕСКО «Memory of the World»⁴, проект Європейського Союзу «Europeana»⁵. Крім того, існують національні проекти у кожній країні, а також локальні та інституціональні проекти дослідження проблем електронних документів та створення цифрових колекцій документованого культурного надбання.

Актуальність дослідження цієї проблематики не потребує доведення. Різні аспекти зберігання електронних документів, у тому числі й досвід окремих країн, в архівній науковій літературі в Україні висвітлювали О. Ус, Ю. Ковтанюк, О. Лавренюк та Л. Жук, А. Ковальова, П. Марченко, В. Попик, І. Антоненко, Г. Боряк⁶, проте вони не торкались міжнародних проектів. У цій статті автор зробила наголос на міжнародному проекті InterPARES, зосередженному на вирішенні проблем зберігання електронних документів. Цей проект викликає найбільшу увагу через його зосередження на питанні *автентичності* електронних документів, яке сьогодні стоїть на черзі дня в кожній країні.

Проект **InterPARES (International Research on Permanent Authentic Records in Electronic Systems – Міжнародні дослідження автентичних документів постійного зберігання в електронних системах)** реалізовувався упродовж 1999–2012 рр. за участю інтернаціональної команди вчених із 27 країн: Австралії, Аргентини, Бельгії, Бразилії, Великобританії, Гонконгу, Італії, Ірландії, Канади, Каталонії (Іспанія), Китаю, Куби, Колумбії, Кореї, Малайзії, Мексики, Нідерландів, Норвегії, Сполучених Штатів, Сінгапуру, Перу, Португалії, Південної Африки, Туреччини, Франції, Швеції, Японії. Він спрямовувався на вирішення проблем експертизи цінності і зберігання *електронних документів*, яким загрожує швидке старіння комп’ютерного та програмного забезпечення, ламкість матеріальної основи, доступність легкого спотворення або знищення записаної інформації. Загальною метою проекту був розвиток політики, стратегії, стандартів і планів дій для постійного та довготермінового зберігання *неактивних електронних документів* та забезпечення довіри користувачів до їхньої автентичності.

Проект InterPARES виник на основі попереднього (**UBC Project**), здійсненого Школою бібліотечних, архівних та інформаційних студій (School

of Library, Archival and Information Studies, SLAIS) Університету Британської Колумбії (University of British Columbia (UBC)) (Ванкувер, Канада) та Міністерством оборони Сполучених Штатів Америки у 1994–1997 рр. UBC Project спрямовувався на визначення вимог до створення, управління і зберігання *активних електронних документів* та програмного забезпечення управління документацією. Особливу увагу було приділено стандартам для створення надійних електронних документів і підтримання їх автентичності під час активного та напівактивного використання у діяльності установи. Одним із продуктів цього проекту став «Стандарт критеріїв створення програмного забезпечення для управління електронними документами» (Design Criteria Standards for Electronic Records Management Software Applications) DoD 5015.2-STD⁷ (уведений 1997 р., зі змінами 2002 р.).

Ідея проекту InterPARES належала доктору **Лючіані Дюранті** (Luciana Duranti), президенту Товариства американських архівістів у 1998–1999 рр., професору архівних наук Школи бібліотечних, архівних та інформаційних студій, директору Центру міжнародних досліджень сучасних документів і архівів (Centre for International Study of Contemporary Records and Archives (CISCRA), заснований 1999 р.) Університету Британської Колумбії. Доктор Л. Дюранті є знаним у світі науковцем, дослідження якого торкаються фактично усіх теоретичних і практичних напрямів архівістики і управління документацією, зокрема теорії і філософії архівної справи, експертизи цінності документів, архівного законодавства, життєвого циклу електронних документів, застосування неодипломатики для визначення автентичності електронних документів.

Під керівництвом Л. Дюранті CISCRA реалізовує низку проектів, спрямованих на зберігання електронних документів⁸:

«**Digital Records Forensics (DRF) Project**» (2008–2011) спрямований на визначення походження, автентичності, доказової цінності для свідчення у суді електронних документів, створених у технологічному середовищі та цифрових форматах, ідентифікацію та збереженість яких важко забезпечити. DRF реалізовано у співробітництві SLAIS з факультетом права UBC, відділом судово-комп’ютерної експертизи Департаменту поліції (Ванкувер, Канада).

«**Records In the Cloud**» (RIC, 2012–2016) спрямований на вирішення проблеми права власності, збереження автентичності, управління,

зберігання і використання електронних документів у «хмарах» аутсорсінгових компаній, яким організації передають на зберігання свої електронні документи після їх виходу із періоду активного використання. RIC буде реалізовано протягом наступних чотирьох років у співробітництві SLAIS з факультетом права Школи бізнесу Уільяма Содера UBC (Ванкувер, Канада), Школою інформації Вашингтонського університету (США), Школою інформації і бібліотечних наук Університету штату Північна Кароліна (США) та з іншими учасниками проекту.

«The Law of Evidence in the Digital Environment» (2012–2015), важливість його забезпечується необхідністю розроблення і впровадження нового законодавства, яке має враховувати факт наявності електронних документів та можливе використання їх як доказів під час різних юридичних і судових процедур, замість застарілого, котре брало до уваги тільки те, що документом є текст, записаний на паперовому носії. Проект реалізовується у співробітництві SLAIS з факультетом права UBC.

«SSHRC Knowledge Synthesis The Law of Evidence» (2011) спрямований на аналіз канадської законодавчо-нормативної бази, розвиток рішень та рекомендацій для її удосконалення із врахуванням юридичної цінності документів, створених у цифрових форматах, та коректне переформулювання відповідних положень законодавчих і нормативних актів.

«University Institutional Repositories» (2009–2011) адресований проблемі авторського права та довготермінового зберігання документів в університетському архіві цифрових документів.

«Peter Wall Exploratory Workshop» (інша назва проекту «Trust and Conflicting Rights in the Digital Environment» (довіра і конфліктні права у цифровому середовищі), 2012). Він зібрав інтернаціональну групу дослідників, які зосередились на проблемах реалізації фундаментальних прав людини: «right to know» (права знати правду), «right to oblivion» (права забути), права на конфіденційність та доступ до інформації, на проблемах дотримання балансу між цими конфліктними правами, а також охороні державної таємниці та прозорості діяльності уряду в умовах глобального цифрового простору. Проект отримав фінансову підтримку Інституту перспективних досліджень Петера Уолла UBC (Ванкувер, Канада).

Безумовно, наймасштабнішим серед усіх названих є проект **InterPARES**. Його реалізація

включала три фази: InterPARES 1, InterPARES 2, InterPARES 3.

InterPARES 1 реалізовувався у 1999–2001 рр. Він фокусувався на проблемі автентичності електронних документів, створених і підтримуваних у БД і системах управління документацією. Проект зібрав учених з Австралії, Канади, Китаю, Гонконгу, Сполучених Штатів, Італії, Великобританії, Ірландії, Франції, Нідерландів, Швеції, Португалії. Створення такої команди мало подвійну мету: 1) забезпечення фінансування проекту з різних джерел; 2) врахування юридичного, адміністративного і культурного контексту, вимог законодавства у галузі електронних документів різних країн.

Під поняттям «документ» InterPARES розуміє будь-який документ, виготовлений або отриманий у ході практичної діяльності. «Автентичність» визначається як якість, цінність [документа] для приймання [на зберігання]. Термін «автентичний» означає вартий приймання або такий, що набув віри, підтвердженої фактами, і є синонімом слів, фраз «справжній», «не підроблений», «не імітований», «не фальсифікований», «той, що походить від джерела». Автентичний документ також повинен набути якостей «bona fide», тобто бути утвореним з доброю вірою, цілком щиро і без умислу, він повинен пройти усі передбачені процедури і свідчити про те, що він вільний від корупційного втручання або підробки. З урахуванням сказаного, ідентифікація (автентифікація) електронного документа передбачає декларацію (підтвердження) автентичності в будь-який момент часу особою, що має відповідні повноваження для такої авторитетної заяви. Остання може набувати форми слова або символу, що уводиться в документ для визнання автентичності. Одним із видів технології автентифікації є електронний цифровий підпис⁹.

У ході реалізації InterPARES 1 було охоплено такі сфери¹⁰:

1) ідентифікація вимог до зберігання автентичних електронних документів та елементів, притаманних електронним документам, які дають змогу розрізняти їхні типи, довіряти автентичності як у момент створення, так і через певний час, коли документи передані з місця їхнього утворення до місця зберігання. Робочу групу, яка розробляла цей напрям проекту, очолювала Хезер МакНейл (Heather MacNeil);

2) експертиза цінності (ЕЦ) електронних документів (можливість застосування традиційних методів ЕЦ до електронних документів; вплив фізичної форми електронного документа, особливостей пошуку та потреб дослідників на ЕЦ;

терміни проведення ЕЦ електронних документів; спільне та відмінне у життєвому циклі електронних та традиційних документів; необхідність повторної експертизи цінності документів, уже прийнятих на зберігання до архівів; проблеми встановлення термінів зберігання електронних документів; критерії і методи експертизи цінності електронних документів; визначення виконавця, який має право на проведення експертизи цінності електронних документів). Робочу групу очолював Террі Іствуд (Terry Eastwood);

3) зберігання електронних документів (визначення методів, процедур, стандартів зберігання електронних документів; методи описування електронних документів як засіб для їхньої ідентифікації; визначення звітів за результатами ЕЦ та актів про надходження документів на зберігання як джерела для підтвердження автентичності електронних документів; процедури сертифікації електронних документів на момент перетину ними технічних кордонів (відновлення, копіювання, міграція); технічні методи ідентифікації збережених електронних документів; принципи і методи управління цифровими репозиторіями). Робочу групу очолював Кен Тібоді (Ken Thibodeau);

4) контекстualізація та розвиток політики, стратегії і стандартів для довготермінового зберігання автентичних електронних документів. Важливе значення для реалізації цієї частини проекту мав аналіз національних особливостей, практик роботи з електронними документами в різних країнах, законодавчо-нормативної бази кожної країни-учасниці проекту. Робочу групу очолювала Лючіана Дюранті.

Із кожного напряму роботи робочі групи підготували окремі звіти: 1) дані для здійснення аналізу; 2) вимоги до оцінювання та підтримання довіри до електронних документів; 3) експертиза цінності електронних документів та огляд професійної літератури з ЕЦ; 4) робочі моделі відбору документів на зберігання; 5) робочі моделі зберігання електронних документів; 6) процедури зберігання електронних документів; 7) тестування та удосконалення моделей, розвинутих проектом. Усі звіти узагальнені у «The Long-Term Preservation of Authentic Electronic Records: Findings of the InterPARES Project» (Довготермінове зберігання автентичних електронних документів: знахідки проекту InterPARES).

Крім продуктів, отриманих на завершення досліджень у зазначених чотирьох сферах, у ході реалізації InterPARES 1 укладено Гlosарій термінології, притаманної електронним документам.

InterPARES 2 реалізовувався з січня 2002 р. до грудня 2006 р. Він був націлений на розвиток теоретичного розуміння документів, генерованих у інтерактивних і динамічних системах, процесах їх створення, теперішнього та потенційного використання у державному, науковому і мистецькому секторах, і з урахуванням цього розуміння на формулювання методології для: 1) гарантування, що документи, створені з використанням зазначених систем, мають відповідний ступінь довіри під час використання їх утворювачами як до контенту (надійність і точність), так і до документів (автентичність); 2) відбору документів, які необхідно зберігати з юридичних, адміністративних, соціальних і культурних причин після зникнення потреби у їхніх утворювачів до подальшого використання цих документів; 3) довготермінового зберігання документів в автентичній формі; 4) аналізу і оцінки перспективних технологій для впровадження розробленої методології шляхом, що відповідає культурній багатоманітності і плюралізму. InterPARES 2 цілком спирається на результати, отримані у ході реалізації InterPARES 1. У проекті брали участь учені, державці, митці різних галузей від юриспруденції, хімії до музики, театру і танцю з Канади, США, Австралії, Сингапуром, Китаю, Бельгії, Франції, Ірландії, Італії, Нідерландрів, Великобританії та Південної Африки¹¹. Він фінансувався Канадською радою соціальних наук та гуманітарних досліджень, Національною комісією з публікації історичних джерел і документів (США), Національною науковою фундацією (США).

InterPARES 2 мав три фокуси: 1) мистецькі документи, 2) наукові документи, 3) урядові документи. Дослідження тривало у трьох предметних сферах: 1) створення документів та забезпечення їхньої збереженості; 2) автентичність, точність, надійність; 3) методи експертизи цінності і зберігання. Відповідно було створено 9 робочих груп. Також досліджувалася термінологія, політика, описування і моделювання¹².

Підготовлені за результатами InterPARES 2 продукти включають: концепцію документа в інтерактивному, динамічному середовищі (погляд InterPARES); принципи для розвитку політики, стратегії і стандартів для довготермінового зберігання електронних документів; рекомендації (для індивідуальних осіб) для створення і забезпечення збереженості цифрового матеріалу (у тому числі захисту від несанкціонованого втручання, корупції, старіння); інструкцію для розробки стратегії зберігання електронних документів

в установі (у тому числі експертизи цінності, визначення належної інфраструктури, кола відповідальних працівників, сховища та створення відповідних умов для зберігання, встановлення систем охорони та планування заходів із попередження втрати документів під час природних та техногенних катастроф), а також базові вимоги щодо презумпції автентичності електронних документів та підтримання автентичності під час створення копій¹³.

Вплив результатів InterPARES 2 на законодавство Європейського Союзу висвітлено у статті Фiorelli Фоскаріні¹⁴. По-перше, спираючись на InterPARES 2, Ф. Фоскаріні рекомендувала удосконалити визначення основних термінів «document», «archives» (які раніше розглядалися як синоніми терміну «record» або «archival document»), оскільки плюралістичність цих термінів у різних країнах не дає можливості для створення единого законодавства Європейського Союзу у галузі електронних документів. По-друге, у законодавстві Євросоюзу треба визначити строки проведення експертизи цінності і передавання електронних документів від установ до архівів. Ці строки встановлені лише для традиційних документів (передавання документів від архіву установи до історичного архіву – не пізніше 15 років від дати створення, експертиза цінності – не пізніше, ніж 25 років від дати створення документа) і складають максимальний період 30 років від моменту створення документа, крім випадків конфіденційних і таємних документів. Проте, як показали дослідження InterPARES, життєвий цикл електронних документів ясно свідчить, що їхня ЕЦ, як процес фізичного відділення цінних документів від нецінних, та процес зберігання повинні починатися на стадії створення, і що вони значно відрізняються від ЕЦ і зберігання традиційних документів. По-третє, Ф. Фоскаріні наголошувала на співробітництві різних інституцій, залучених до створення законодавчих актів, правил і стандартів щодо електронних документів. 2003 р. Європейський Союз розробив «Resolution on Archives in the Member States». Двома роками пізніше група експертів підготувала аналіз «Report on Archives in the Enlarged European Union», який включав п'ять пріоритетів для співробітництва: зберігання і попередження завдання шкоди архівам Європи (розроблення програм дій архівістів щодо запобігання втратам архівних документів під час природних і техногенних катастроф, відновлення архівів, стандартів для архівних будинків); посилення міждисциплінарного співробітництва

у галузі електронних документів і архівів; створення і підтримання Інтернет-доступу до документів і архівів Європи (цю рекомендацію реалізовано шляхом створення порталу «Архіви Європи» і проекту «Europeana»); запобігання крадіжкам архівних документів. Крім того, вчена зупинилася на комплексі проблем, пов’язаних із електронним цифровим підписом, захистом даних тощо та впровадженням відповідних директив Європейського Союзу (наприклад, «Directive on a Community framework for electronic signatures» від 13 грудня 1999 р., «Regulation on data protection» від 18 грудня 2000 р. тощо). У цьому контексті вона вказала на необхідність доведення кожною установою, організацією, підприємством до громадськості інформації про надійність системи управління документацією та зберігання документів з обґрунтуванням, що ця система є достатньою надійною для збереження і попередження несанкціонованого доступу до документів про особу.

Цінність результатів проектів InterPARES 1 та InterPARES 2 визнано Міжнародною Радою Архівів (International Council on Archives, ICA). ICA та InterPARES розвинули низку модулів освітніх програм для навчання і підвищення кваліфікації архівістів та менеджерів з управління документацією у галузі електронних документів¹⁵. Ці модулі надають можливість слухачам опанувати політики і процедури зберігання та експертизи цінності цифрових документів, e-mail-повідомлень, інформації Web-простору, метаданих, використання «хмарних» технологій, набути інформаційної культури та зrozуміти її важливість для управління документацією.

InterPARES 3 здійснювався з вересня 2007 р. до квітня 2012 р. Він мав на меті впровадження результатів двох перших фаз проекту InterPARES (у тому числі теорії зберігання автентичних документів у цифрових системах) для організації зберігання електронних документів в архівних підрозділах установ, невеликих та середніх за обсягами документів архівах, а також в архівних установах з обмеженими ресурсами. У проекті брали участь команди вчених з Африки, Бразилії, Канади, Кatalонії (Іспанія), Китаю, Колумбії, Італії, Кореї, Малайзії, Мексики, Нідерландів та Бельгії, Норвегії, Сінгапур, Туреччини, Велико-Британії та Ірландії. Грант для здійснення цієї частини проекту надала Канадська рада соціальних наук та гуманітарних досліджень. Фінальні звіти команд дослідників із кожної країни розміщено на офіційному веб-сайті «InterPARES 3»¹⁶. Крім аналізу законодавчо-нормативних актів, що ре-

гують галузь електронних документів на місцевому та регіональному рівнях, напрацювання відповідних рекомендацій щодо їхнього удосконалення, було розроблено освітні модулі для навчання архівістів та спеціалістів інших галузей практикам управління, зберігання і використання електронних документів, службові програми для міграції змісту електронних документів тощо.

2005–2006 pp. InterPARES розпочав співробітництво з ЮНЕСКО у рамках реалізації проекту «**Memory of the World**» (Пам'ять світу)^{*} в частині збереження цифрової спадщини людства, який разом з іншими залучив до співпраці з InterPARES учених з Аргентини, Бразилії, Куби та Мексики (Caribbean and Latin America InterPARES Dissemination). Внесок InterPARES у реалізацію проекту «Пам'ять світу» висвітлений Л. Дюранті у презентації «The Future of Our Digital Memory» (Майбутнє нашої цифрової пам'яті)¹⁷.

У своїй доповіді на XVII Міжнародному конгресі архівів у серпні 2012 р. (м. Брісбен, Австралія) «**Archival Legislation for Engendering Trust in an Increasingly Networked Digital Environment**»¹⁸ доктор Л. Дюранті наголосила на швидких змінах цифрових технологій і середовища та відповідному повільному реагуванні на ці зміни законодавства. У країнах по всьому світу архівні законодавчі акти піддаються критиці через їх недоліки, застарілість і відсутність передбачення майбутніх технологічних нововведень та ситуацій. Більше того, існують країни, які не мають архівних законів як, наприклад, Гонконг, уряд якого ризикує залишити свій народ «...без пам'яті, історії і культури».

Черговим викликом для законотворців є «хмарні технології» та пов'язана із ними діяльність аутсорсінгових компаній, які надають послуги зі зберігання і доступу до електронних документів у «хмарах». У цьому контексті виникає комплекс проблем, що потребують урегулювання:

1) створення єдиних стандартів обміну інформацією у «хмарах», унормування розбіжностей положень чинних стандартів, багатоманітність

* Проект «Пам'ять світу» – один із найдавніших міжнародних проектів зі створення електронної колекції пам'ятників культури, ініційований ЮНЕСКО у рамках Програми захисту і збереження Всесвітньої документальної спадщини, заснованої 1992 р. Хартію про збереження цифрової спадщини «Charter on the Preservation of the Digital Heritage» прийнято ЮНЕСКО на 32 сесії Генеральної Конференції 17 жовтня 2003 р. Режим доступу: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/mow/charter_preservation_digital_heritage_en.pdf.

інтерфейсів та мов програмування, шляхів міграції документів з однієї системи до іншої; стосунки у широкому колі інституцій, залучених до зберігання документів та їхнє постачання через комп'ютерні мережі користувачам;

2) оновлення законодавства, що регулює питання конфіденційності, захисту даних і інтелектуальної власності (наприклад, у країнах Британської Співдружності в основі цієї ланки законів лежить Закон Великобританії про публічні документи 1958 р., який нині вже не тільки не враховує наявності електронних документів, а й не відбиває сучасний стан з управлінням традиційними документами);

3) невизначеність у законодавстві відповідальності утворюачів документів та відсутність достатніх повноважень архівів з контролю за управлінням документацією в установах від моменту утворення документа до його надходження на зберігання до архіву (наприклад, у Канаді і Сінгапурі архівне законодавство закріплює за архівами консультивативні функції щодо розроблення і реалізації програм управління документами та інформацією в урядових установах; у Канаді, Великобританії, Сінгапурі архівне законодавство передбачає видавання дозволу від архіву для знищення документів установовою; у ряді країн за архівами закріплена повноваження щодо затвердження переліків документів установ, виділених до знищення);

4) важливе значення має завершеність і досконалість форми документа, наявність усіх необхідних реквізитів, які свідчать про його автентичність і надійність (особливо це має значення при подальшому зберіганні документів у «хмарі» аутсорсінгової компанії); суттєве значення має поняття «довіри» – законодавство повинно чітко встановлювати вимоги не лише до документа, відповідаючи яким він зможе набути цієї якості, а й до документоутворювача;

5) у законодавчо-нормативних документах більшості країн світу експертиза цінності документів більше асоціюється із знищеннем, ніж зберіганням; положення законів вважають кінцем життєвого циклу документів момент їхнього передавання до архіву, який для традиційних документів настає через декілька декад із часу створення; життєвий цикл електронних документів демонструє необхідність проведення експертизи цінності документів на ранніх стадіях життєвого циклу та внесення відповідних положень, що регулюватимуть ці питання до законодавства;

6) у разі надходження документів на зберігання до приватних аутсорсінгових компаній виникає

проблема права власності на них (у законодавстві більшості країн визначено, що у разі передавання документів до державних архівів право власності залишається за державою або переходить до архіву (як у США)); вирішенням цієї проблеми може бути використання «provenance» – базового (відповідно до принципу походження) визначення публічних документів у законодавчо-нормативних актах.

Отже, – дійшла висновку доктор Л. Дюранті у своїй доповіді на Брюссельському конгресі, – архівне законодавство повинно спиратись на архівну теорію. Концепції, такі як «the chain of preservation» (ланцюг збереження) та «theory of provenance» (теорія походження), повинні стати керівними принципами для архівістів на шляху перегляду і удосконалення архівного законодавства. Якраз вони уможливлюють реагування архівістів на виклики сучасного світу, пов’язані із цифровими технологіями, електронними документами і змінами природи публічної адміністрації.

Доктор Л. Дюранті та її інтернаціональна команда не спиняються на досягнутих результатах, про що свідчить і конференція «The Memory of the World in the Digital age: Digitization and Preservation» (Пам’ять світу у цифрову еру: оцифрування та зберігання), що відбулася 26–28 вересня 2012 р. у Ванкувері. На ній прийнято Ванкуверську декларацію «The Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation»¹⁹, розроблену ЮНЕСКО спільно з Університетом Британської Колумбії. 500 учасників із 110 країн світу (Україна участі не брала) обговорювали ключові фактори, що впливають на оцифрування оригіналів документів із паперовими носіями та їхнє подальше зберігання, ризики втрати цифрових документів, права кожної людини на доступ до інформації, у тому числі й у цифрових форматах, проблеми управління цифровим середовищем, напрями співпраці і спільніх рішень.

Таким чином: 1) масштабність проекту InterPARES, 2) його спрямованість на вирішення усього комплексу проблем створення, експертизи цінності, зберігання та використання електронних документів, та головної проблеми – забезпечення автентичності, 3) участь у проекті вчених і практиків провідних країн світу, вступ до проекту нових індустріальних країн та країн, що розвиваються, 4) визнання цінності отриманих результатів Міжнародною Радою Архівів та ЮНЕСКО, 5) впровадження його результатів у багатьох державах як на загально-

національному, так і на регіональних, місцевих інституціональних рівнях, дає підстави для детального аналізу результатів проекту на предмет їхнього використання як для удосконалення українського законодавства у галузі електронних документів, так і для розробки стандартів зберігання електронних документів, строків і правил здійснення експертизи їх цінності, строків передавання на постійне зберігання, правил подальшого використання.

Нові виклики постають перед архівістами у зв’язку з прогресом цифрових технологій, свого вирішення очікує багато проблем. Нині, в умовах глобалізації світу вони є спільними для всього людства, усіх країн світу, урядів, архівних систем. Інформація стає однією глобальною «хмарою», доступу до якої потребують усі земляни. Архіви, музеї, бібліотеки розглядаються не лише як інформаційні ресурси, а й як інституції пам’яті людства. Україні не уникнути ні вирішення проблем електронних документів як цифрової спадщини нашої нації, ні процесів глобалізації і у цьому контексті приєднання своїх інформаційних ресурсів до загальносвітових, то ж це ще раз ставить на порядок денний вивчення та можливе приєднання до таких міжнародних проектів як InterPARES, «Europeana», «Memory of the World» та інших.

¹ Electronic Records Archives (ERA) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.archives.gov/era/>. – Title from screen.

² The Early Americans Digital Archive (EADA) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://mith.umd.edu/eada/>. – Title from screen. Зберігає і надає доступ до документів з ранньої історії Америки за період 1492–1820 рр.

³ A Digital Archive of American Architecture [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.bca.org/bc_org/avp/cas/fnart/fa267/. – Title from screen. Зберігає і надає доступ до цифрових образів архітектурних документів з XVII століття (США) та з Римського періоду (Європа).

⁴ Memory of the World [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.unesco.org/webworld/mdm/en/index_mdm.html. – Title from screen.

⁵ Europeana [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.europeana.eu/portal/>. – Title from screen.

⁶ Ус О. М. Досвід архівного зберігання електронних документів та електронних інформаційних ресурсів у Вільній Федеральній землі Баварія (ФРН) // Архіви України. – 2011. – № 5. – С. 196–202; Ковтанюк Ю. С. Витоки електронного документознавства як наукового напряму документознавства // Архіви України. – 2011. – № 2/3. – С. 14–36; Лавренюк А. Г., Жук Л. В. Архівне зберігання електронних документів та інформаційних ресурсів в Республіці Білорусь // Архіви України. – 2010. – № 1. – С. 162–169; Ковальова А. Освоєння електронних джерел в історичних студіях: із досвіду США // Архіви

України. – 2009. – № 3/4. – С. 201–212; Лавренюк А. Центральний державний електронний архів України: пошук відповідей на виклики часу // Архіви України. – 2008. – № 1/2. – С. 67–70; Ковтанюк Ю. До питання про зберігання електронних документів у державних архівах // Студії з архів. справи та документознавства. – К., 2010. – Т. 18. – С. 86–90; Марченко П. Проект схеми метаданих архівного електронного документа // Студії з архів. справи та документознавства. – К., 2007. – Т. 15. – С. 75–84; Марченко П. Архівний електронний документ: XMLінкапсуляція // Студії з архів. справи та документознавства. – К., 2006. – Т. 14. – С. 61–70; Попник В. Проблеми формування електронного українського архіву // Студії з архів. справи та документознавства. – К., 2004. – Т. 12. – С. 103–107; Антоненко І. Міжнародний досвід методики розроблення та впровадження документаційних систем // Студії з архів. справи та документознавства. – К., 2004. – Т. 12. – С. 137–147; Боряк Г. В. Електронні архівні публікації в Інтернеті: проблеми репрезентації інформаційних ресурсів // Архіви України. – 2002. – № 4/6. – С. 141–169; Боряк Г. В. Виклик часу: Нові стратегічні ініціативи міжнародного архівного співтовариства // Архіви України. – 2001. – № 6. – С. 66–70 та ін.

⁷ Design Criteria Standards for Electronic Records Management Software Applications. DoD5015.2-STD. Department of Defense [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.interpares.org/display_file.cfm?doc=DoD_50152.pdf. – Title from screen.

⁸ Офіційний веб-сайт Центру Міжнародних досліджень сучасних документів і архівів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ciscra.org/>. – Назва з екрана.

⁹ Authenticity Task Force Report. The Long-term Preservation of Authentic Electronic Records: Findings of the InterPARES Project [Electronic resource]. – P. 1–3. – Mode of access: <http://www.interpares.org/book/index.cfm>. – Title from screen.

¹⁰ Duranti L. Introduction. The Long-term Preservation of Authentic Electronic Records: Findings of the InterPARES Project [Electronic resource]. – P. 2–3. – Mode of access: <http://www.interpares.org/book/index.cfm>. – Title from screen.

Освещено международное сотрудничество ученых в области обеспечения сохранности электронных документов, деятельность интернациональной группы ученых под руководством Лючианы Дюранти, направленную на реализацию проекта InterPARES.

Ключевые слова: электронный документ, аутентичный электронный документ, международные архивные проекты, InterPARES, Лючиана Дюранти, архивное законодательство в области электронных документов, обеспечение сохранности электронных документов.

The article gives an overview of international collaboration of scholars in the area of preserving electronic records, the activities of an international group of scientists led by Luciana Duranti, who focus on making project InterPARES a reality.

Key words: electronic record, authentic electronic record, international archival projects, InterPARES, Luciana Duranti, archival law in the area of electronic records, securing the preservation of electronic records.

¹¹ Duranti L. Introduction. International Research on Permanent Authentic Records in Electronic Systems (InterPARES) 2: Experiential, Interactive and Dynamic Records [Electronic resource]. – P. 1. – Mode of access: http://www.interpares.org/ip2/display_file.cfm?doc=ip2_book_introduction.pdf. – Title from screen.

¹² Duranti L. Introduction. International Research on Permanent Authentic Records in Electronic Systems (InterPARES) 2... – P. 1–4.

¹³ International Research on Permanent Authentic Records in Electronic Systems (InterPARES) 2: Experiential, Interactive and Dynamic Records [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.interpares.org/ip2/display_file.cfm?doc=ip2_book_introduction.pdf. – Title from screen.

¹⁴ Foscarini F. InterPARES 2 and the Records-Related Legislation of the European Union // Archivaria: The Journal of the Association of Canadian Archivists. – Spring, 2007. – Vol. 63. – P. 121–136.

¹⁵ Module 1: Introduction – A Framework for Digital Preservation. InterPARES [Electronic resource] / ICA DRAFT July 2012. – Mode of access: <http://www.ciscra.org/>. – Title from screen.

¹⁶ The International Research on Permanent Authentic Records in Electronic Systems (InterPARES) 3 Project [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.interpares.org/ip3/ip3_general_studies.cfm. – Title from screen.

¹⁷ Duranti L. The Future of Our Digital Memory. The Contribution of the InterPARES Project to the Preservation of the Memory of the World [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/mow/interpares_en.pdf. – Title from screen.

¹⁸ Goh E., Duranti L., Chu S. Archival Legislation for Engendering Trust in an Increasingly Networked Digital Environment [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ica2012.com/files/data/Full%20papers%20upload/ica12Final00287.pdf>. – Title from screen.

¹⁹ Vancouver Declaration «The Memory of the World in the Digital Age: Digitization and Preservation». UNESCO/UBC. 26 to 28 September 2012. Vancouver, British Columbia, Canada [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.unesco.org/pv_obj_cache/pv_obj_id4AB8BCE-377B84090AEDFF31FA2EA33276E5C0100/filename/unesco_abc_vancouver_declaration_en.pdf. – Title from screen.